

Ulkoliikuntapaikkojen turvallisuus - tietopaketti ulkoliikuntapaikkojen turvallisesta suunnittelusta ja ylläpidosta

Citation

Hyytinen, T., & Nenonen, N. (2012). Ulkoliikuntapaikkojen turvallisuus - tietopaketti ulkoliikuntapaikkojen turvallisesta suunnittelusta ja ylläpidosta. (Tampereen teknillinen yliopisto. Teollisuustalouden laitos. Laitosraportti.). Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto; Opetus ja kulttuuriministeriö.

Year

2012

Version

Publisher's PDF (version of record)

Link to publication

[TUTCRIS Portal \(http://www.tut.fi/tutcris\)](http://www.tut.fi/tutcris)

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact cris.tau@tuni.fi, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

ULKOLIIKUNTAPAIKKOJEN TURVALLISUUS

- tietopaketti ulkoliikuntapaikkojen turvallisuudesta suunnittelusta ja ylläpidosta

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Undervisnings-
och kultur-
ministeriet

ISBN 978-952-15-2773-9

Tampereen teknillinen yliopisto - Tampere University of Technology

Toni Hyytinen & Noora Nenonen

Ulkoliikuntapaikkojen turvallisuus

- tietopaketti ulkoliikuntapaikkojen turvallisesta suunnittelusta ja ylläpidosta

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Jääkiekkokaukalot/luistelukentät	4
Retkiluisteluradat	7
Lisätietoa	8
Palloilukentät	10
Lisätietoa	12
Hiihtoladut ja lenkkipolut	15
Lisätietoa	17
Muiden ulkoliikuntapaikkojen turvallisuuteen liittyviä tietolähteitä	21
Hyppyrimäet	21
Laskettelurinteet	21
Melonta- ja koskenlaskupaikat	22
Ratsastuspalvelut	22
Uintipaikat	22
Yleistä tietoa ulkoliikuntapaikkojen turvallisuudesta	24
Muita tietolähteitä	26

Johdanto

Tämä tietopaketti on laadittu opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman hankkeen ”Ulkoliikuntapaikkojen turvallisuuden hallitseminen ja kuntien liikuntatoimen turvallisuuden johtaminen” aikana. Hankkeen toteutuksesta vastasi Tampereen teknillisen yliopiston teollisuustalouden laitoksen turvallisuuden johtamisen ja suunnittelun yksikkö. Hankkeen ohjauksesta vastasi professori Jouni Kivistö-Rahnasto. Tietopaketin ovat hankkeen aikana laatineet tutkijat Toni Hyytinen ja Noora Nenonen (palloilukenttiä käsittelevä osa). Tietopaketti on laadittu ensisijaisesti ulkoliikuntapaikkojen turvallisuudesta ja ylläpidosta vastaavien tahojen käyttöön.

Hankkeessa keskityttiin luistelukenttien, retkiluisteluratojen, palloilukenttien, hiihtolatujen ja lenkkipolkujen turvallisuusnäkökohtien tarkastelemiseen. Tietopaketti sisältää omat osionsa näistä tarkemman tarkastelun alla olevista ulkoliikuntapaikkatyypeistä. Tietopaketti sisältää sanallista ohjeistusta tärkeimmistä tarkemman tarkastelun alla olevien ulkoliikuntapaikkatyypien turvallisuuteen liittyvistä asioista. Tämän lisäksi tietopakettiin laadittiin tarkistuslistat/muistilistat näiden ulkoliikuntapaikkatyypien turvallisuuden varmistamisesta. Muiden kuin edellä mainittujen ulkoliikuntapaikkatyypien osalta tietopakettiin on kerätty muiden tahojen laatimia tietolähteitä.

Ulkoliikuntapaikkojen yleisestä turvallisuudesta vastaa liikuntapalvelua tarjoava taho. Yleisten ulkoliikuntapaikkojen osalta vastaava taho on usein kunta. Kuluttajaturvallisuuslakia (920/2011) sovelletaan muun muassa kuluttajapalveluksiin, joita tarjotaan, myydään tai luovutetaan käyttöön. Yleiset ulkoliikuntapaikat kuuluvat lain soveltamisalan piiriin. Lain mukaan toiminnanharjoittajan on olosuhteiden vaatiman huolellisuuden ja ammattitaidon edellyttämällä tavalla varmistettava, ettei kuluttajapalveluksesta aiheudu vaaraa asiakkaiden (liikuntapalveluiden käyttäjät) tai palvelun vaikutuspiirissä olevien muiden henkilöiden (esim. ohikulkijat) terveydelle tai omaisuudelle. Kuluttajaturvallisuuden varmistamisen lisäksi tulee ulkoliikuntapaikkojen ylläpidon osalta varmistaa myös työntekijöiden työturvallisuus työturvallisuuslaissa (738/2002) esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

Tietopaketin kirjoittajat haluavat kiittää seuraavia henkilöitä, jotka ovat edellä mainitun hankkeen ohjausryhmän jäseninä vaikuttaneet tämän tietopaketin sisältöön:

Erja Metsäranta	Pirkanmaan ELY-keskus
Martti Rieki	Itä-Suomen Liikuntaopisto
Harri Aaltonen	Porin kaupungin vapaa-aikavirasto
Harri Uurainen	Lahden kaupungin liikuntatoimi
Kiti Ruissalo	Oriveden kaupungin liikuntapalvelut

Jääkiekkokaukalot/luistelukentät

Jääkiekkokaukaloiden ja kaukalottomien luistelukenttien riskit liittyvät pääosin kovaan, suurella nopeudella lauottavaan pelivälineeseen ja jään kuntoon. Turvallisuuden kannalta avainasioita ovat kenttien järkevä sijoittelu ja jatkuva jään hyvästä kunnosta huolehtiminen käyttäjien turvallisuus huomioonottaen.

Kenttien sijoittelu ja suojaverkot

Kiekko on poikkeuksellisen kova peliväline ja voi aiheuttaa vakaviakin vammoja osuessaan isolla nopeudella ihmiseen. Pelattaessa niin sanottua höntsykiekkoa pelivälinettä ei lauota täysillä, mutta silloin kun höntsyypelit eivät ole käynnissä, harjoittelevat jääkentillä olevat kiekkoilijat tyypillisesti lyönti- ja rannelaukauksiaan. Tällöin lauottujen kiekkojen nopeudet nousevat korkeiksi. Kenttien ylläpitäjän mahdollisuudet estää kiekkoilijoiden toisilleen kiekolla aiheuttamia vammoja ovat rajalliset. Tällaisten kiekkoilijoiden toisilleen aiheuttamien tapaturmien määrä riippuu lähinnä kiekkoilijoiden omasta toiminnasta ja tarkkaavaisuudesta, joskin myös kiekkoalueen hyvän valaistuksen varmistaminen pimeänä käyttöaikana on tärkeää.

Sen sijaan muille kuin kiekkoilijoille kiekon aiheuttavia tapaturmia voi kenttien ylläpitäjä ennaltaehkäistä oikealla toiminnalla. Jääkentillä on yleensä harrastajina sekä kiekkoilijoita että luistelijoita. Kiekkoilijoiden laukomat kiekot voivat aiheuttaa vaaraa luistelijoille. Kiekko voi kimmota esimerkiksi maalin ylärimasta/tolpasta kauas ja yllättävään suuntaan. Tämän takia kenttien kiekkoilu- ja luistelualueet tulee erottaa mahdollisimman hyvin toisistaan. Mikäli kiekkoilualueena on kaukalo, tulee yleinen luistelualue sijoittaa mahdollisimman kauas kaukalosta. Kaukaloiden päädyissä tulee aina olla pleksit tai häkit, jotka ehkäisevät tehokkaasti maalin yli lauottujen kiekkojen lentämistä ulos kaukalosta (ylärimasta/tolpasta kimmonneita laukauksia lukuun ottamatta). Mikäli yleinen luistelualue joudutaan sijoittamaan kaukalon päädyn välittömään läheisyyteen, kannattaa pleksien lisäksi asentaa suojaverkko kyseiseen pätyyn suojaamaan luistelijoita. Myös kaukalon pitkille sivuille kannattaa laittaa suojaverkko tai -pleksi, mikäli sivuista yli lentävät kiekon voivat aiheuttaa vaaroja ihmisille. Yleistä luistelualueetta ei tule sijoittaa välittömästi kaukalon sivustan viereen, mikäli sivuilla ei ole suojaverkkoja tai -pleksejä.

Huonosti sijoitettu kiekkoilualue voi aiheuttaa riskejä myös muille kuin kenttien käyttäjille. Kiekkoilualueetta ei tule sijoittaa siten, että kaukalosta/kentältä ulos lentävät kiekot voivat satuttaa ohikulkijoita. Kiekkoilualue tulee sijoittaa mahdollisimman kauas kentän lähellä mahdollisesti kulkevista teistä tai lenkkipoluista. Myöskään parkkipaikkaa ei saisi olla kiekkojen lentämistäsytyksellä.

Ilkivallan estämiseksi kentille pääsyä yöaikaan kannattaa pyrkiä vaikeuttamaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi aidoilla. Pukukopit tulee lukita aina yöajaksi. Mikäli ilkivalta on erityisen iso ongelma jollakin kentällä, voidaan sen vähentämiseksi harkita kiertävän vartioijan käyttämistä tai kameravalvonnan asentamista.

Kenttien auraaminen, jäädyttäminen ja muu kunnossapito

Tasainen, hyväkuntoinen ja lumeton jää on ratkaisevan tärkeä asia kentillä sattuvien kaatumisten ja muiden luistelutapaturmien ennaltaehkäisyn kannalta. Kenttien kunto tulee tarkastaa vähintään päivittäin ja paikata tarvittaessa välittömästi esimerkiksi jäähän syntyneet railot tmv. Pakkaspäivinä kentät tulee aina jäädyttää ja lumisateisina päivinä aurata useaan kertaan. Kenttien jäädytys kannattaa tehdä mahdollisimman aikaisin aamulla (ennen kuin kentillä on vielä käyttäjiä), jos se vain on mahdollista.

Aurausta joudutaan sen sijaan tekemään säännöllisesti myös siihen aikaan, kun kentällä on paljon käyttäjiä. Ehdottomana periaatteena tulee olla, että kaukalo tai aurattava kentän osa tyhjennetään (käyttäjät ohjataan turvalliseen paikkaan) aurauksen ajaksi käyttäjistä! Auras koneet aiheuttavat tapaturmariskin, mikäli kentällä on samaan aikaan luistelijoita. Auraaminen tulee keskeyttää, mikäli käyttäjät eivät pysy poissa aurattavalta alueelta. Jos jäädytys joudutaan tekemään kenttien käyttöaikana, tulee varmistaa myös se, etteivät käyttäjät mene välittömästi jäädytyksen jälkeen (ennen kuin jäälle laskettu vesi on jäähtynyt) kentälle luistelemaan. Kenttä voi mennä vaarallisen huonokuntoiseksi, mikäli sille mennään luistelemaan ennen kuin kentälle laskettu vesi on ehtinyt jäätymään.

Mikäli jääkenttä menee esimerkiksi sääolosuhteiden takia vaarallisen huonoon kuntoon, tulee tästä informoida selkeästi käyttäjiä. Kentille tulee laittaa yksiselitteiset varoituskyltit, jotka kieltävät kentillä luistelemisen. Kenttien käyttökeltvottomuudesta voidaan ilmoittaa myös esimerkiksi internetissä.

Kaukaloiden ja oheisvälineiden hyväkuntoisuus

Kaukaloiden, pleksien/häkkien, suojaverkkojen ja maalien kunnosta tulee huolehtia säännöllisesti. Kaukalosta, häkeistä tai maaleista töröttävät niitit/piikit aiheuttavat turhia riskejä kaukalon käyttäjille ja suojaverkkoihin revenneet liian isot reiät puolestaan kaukalon ulkopuolisille. Kaukalon ja oheisvälineiden kunto tulee varmistaa erityisen huolellisesti ennen talvikauden alkua. Välineet tulee uusia silloin, mikäli niitä ei saada enää korjaamalla turvalliseen kuntoon. Vain kesäkäyttöön tarkoitettuja vanerikaukaloita ei tule käyttää talvikaudella kiekkokaukaloina.

Kaukalovälineet kuluvat käytössä ja elävät lämpötilojen mukana, joten niiden kunto tulee tarkastaa myös talvikaudella säännöllisesti ja tehdä tarvittaessa korjaustoimenpiteitä. Oikeanlainen varastointi on tärkeää kaukalon ja oheisvälineiden hyvässä kunnossa säilymisen kannalta. Kaukalotarvikkeet kannattaa varastoida sisätiloihin kesäkauden ajaksi, mikäli se vain on mahdollista. Mikäli tarvikkeet joudutaan varastoimaan ulkona, tulee vähintään estää kosteuden pääseminen niihin.

Kenttien valvonta

Vilkkaimpien ja suurimpien (esim. useamman kaukalon ja erillisen luistelun alueen sisältävien) kenttien kunnossapito ja valvonta kannattaa järjestää siten, että paikalla on jatkuvasti (aamusta iltaan) kentänhoitaja. Tällöin voidaan varmistaa kenttien jatkuva hyväkuntoisuus ja estää myös päivän aikana tehtävää ilkivaltaa. Kentänhoitajat tulee kouluttaa oikeaan toimintaan poikkeustilanteissa kuten esimerkiksi tapaturmatilanteissa ja väkivallan uhkatilanteissa. Kentänhoitajille kannattaa tarjota ensiapukoulutus ja huolehtia sen ajan tasalla pysymisestä. Kentänhoitajan koppiin kannattaa hankkia ensiapukaappi, josta on saatavissa ensihoitoon tarvittavia välineitä tapaturmatilanteita varten.

Turvallisuuden varmistamisen tarkistuslista – jääkiekkokaukalot ja luistelukentät

Tehtävät ennen kenttien avaamista

- Kentät sijoitellaan mahdollisimman turvallisesti (sitien että esimerkiksi kiekon lentämisestä aiheutuvat riskit minimoituvat)
- Kaukaloiden, pleksien, maalien ja suojaverkkojen kunto tarkistetaan kesän varastoinnin jäljiltä
- Tarvittaessa tehdään korjaustöitä tai uusia hankintoja huonokuntoisten kenttävarusteiden tilalle
- Varmistetaan auraus- ja jäädytyskaluston toimintakunto
- Suunnitellaan tulevan käyttökauden osalta kenttien valvonta ja kunnossapito
- Varmistetaan kentänhoitajien ensiapukoulutusten voimassaolo ja tarvittaessa lähetetään heitä päivityskoulutukseen
- Varmistetaan, että kentänhoitajat osaavat toimia poikkeustilanteissa (esimerkiksi vakavan tapaturman tai uhkatilanteen sattuessa)
- Kentänhoitajien kopeissa olevien ensiapukaappien sisältö käydään läpi ja täydennetään tarvittaessa
- Varmistetaan riittävä valaistus kentille

Tehtävät kenttien käyttökaudella

- Kaukaloiden, pleksien, maalien ja suojaverkkojen kunto tarkistetaan päivittäin ja tehdään tarvittavia korjaustöitä
- Jäiden turvallisuus tarkistetaan päivittäin ja esimerkiksi railot paikataan viipymättä
- Kenttien auraus ja jäädytys tehdään aina tyhjällä kentällä (tarvittaessa luistelijat ohjataan turvalliseen paikkaan aurauksen/jäädytyksen ajaksi)
- Kenttien käyttäjiä informoidaan aina luisteluelvottomista kenttäolosuhteista (varoituskyltit kentille, tiedote internetin, paikallislehtien tai -radion kautta)
- Valvotaan aina ettei jääkentille mennä luistelemaan liian nopeasti jäädytyksen jälkeen
- Ilkivallan tekemistä pyritään vaikeuttamaan käytettävissä olevilla keinoilla (kenttäalueille pääsyn vaikeuttaminen, pukukoppien lukitseminen, kameravalvonta jne.)

Tehtävät luistelukauden päätyttyä

- Kaukaloelementit siirretään välittömästi purkamisen jälkeen kesävarastointipaikkaan
- Varastoidaan kenttäelementit suljetussa niille varatussa tilassa, jossa elementit eivät pääse haurastumaan esimerkiksi sääolosuhteiden takia
- Kerätään palautetta kentänhoitajilta ja käyttäjiltä ja otetaan se huomioon seuraavan talvikauden suunnittelussa

Retkiluisteluradat

Retkiluisteluradan riskit liittyvät pääosin jään kantavuuteen ja radan kuntoon. Retkiluisteluradan turvallisuuden varmistamisessa tärkeimpiä asioita ovat reitin oikea suunnittelu, jään kantavuuden säännöllinen varmistaminen ja radan hyvän kunnon jatkuva ylläpitäminen.

Reitin suunnittelu

Retkiluisteluradan rakentaminen ja ylläpito ovat tehtäviä, joissa turvallisuus on huomioitava jatkuvasti. Radan tekemistä ja kunnostamista varten tulee suunnitella tarkat turvallisuusmääräykset, joita noudatetaan tinkimättä. Radan tekijöillä tulee olla aina tarvittavat turvavälineet, kuten esimerkiksi kelluntaliivit, jäänaskalit ja puhelimet, mukana.

Retkiluisteluradan reitin suunnittelussa tärkeintä on välttää vedenottoputkien lähistöjä ja muita virtauskohtia. Vedenottoputkien ja virtauspaikkojen kohdilla jää on usein hauraampaa kuin muualla, joten riskien välttämiseksi retkiluistelurata ei saa kulkea niiden läheltä. Reitti tulee merkitä niin selkeästi, etteivät luistelijat voi myöskään esimerkiksi vahingossa harhautua hauraamman jään alueelle.

Jään riittävän kantavuuden varmistaminen

Retkiluisteluradan rakentamisessa ja ylläpidossa turvallisuuden kannalta kriittisen asia on varmistaa jatkuvasti jään riittävä paksuus ja kantavuus. Erityisesti radan rakentamisvaiheessa ja kevään lähestyessä jään kantavuutta tulee seurata jatkuvasti. Rakentamisvaiheessa tulee varmistaa, että jää kestää radan kunnostamiseen käytettävien auraus ja –jäädytyskoneiden painon.

Jään paksuus tulee mitata useasta kohdasta koko reitin alueelta ennen kuin koneilla mennään jään päälle. Kannattaa huomioida, että pelkästään jään mitattu paksuus ei riitä päätöksen tekemiseen! Jään koostumus tulee myös varmistaa (esimerkiksi leikkaamalla moottorisahalla jääkuutioita eri puolilta rataa) ja laskea jään tehollinen paksuus seuraavien sääntöjen mukaisesti:

1. Luja ja yhtenäinen teräsjää (kirkas, läpikuultava ja tasainen) lasketaan kokonaan jään teholliseen vahvuuteen
2. Teräsjäähän kiinni jäätyneen tumman kohvajään (tiivistetystä lumesta ja vedestä jäätyneen jään) paksuudesta lasketaan puolet teholliseen jään vahvuuteen
3. Vaaleata (huokoista) kohvajäätä ei lasketa ollenkaan mukaan jään teholliseen vahvuuteen
4. Kahdesta erillisestä jääkerroksesta muodostuneen jään paksuuksia ei lasketa yhteen. Tällöin jään tehollinen paksuus on yhtä kuin paksumman kerroksen tehollinen paksuus.

Lisäksi tulee huomioida, että jäässä olevan halkeaman reunalla jään kantavuus on noin 40 % ja halkeamien risteyksessä vain noin 25 % ehjän jään kantavuudesta.

Jään paksuuden mittaamisessa voidaan käyttää lasermittareita. Tämän lisäksi on kuitenkin aina selvitettävä kairauksilla myös jään koostumus, jotta jään kantavuutta on mahdollista arvioida! Työturvallisuuskeskuksen verkkosivuilla on tietoa luonnonjään tehollisen paksuuden ja suurimman sallitun ajoneuvopainon yhteydestä (katso lisätietolinkit).

<p>JÄÄN TEHOLLISEN PAKSUUDEN TULEE OLLA VÄHINTÄÄN 20 CM ENNEN KUIN JÄÄLLE SAA MENNÄ ENINTÄÄN 2 TONNIA PAINAVALLA TYÖKONEELLA!</p>
--

Retkiluisteluradan käyttökaudella jään kantavuus tulee varmistaa vähintään kerran viikossa samaan tapaan kuin radan rakennusvaiheessa. Jään kantavuus tulee varmistaa useammin sellaisilla viikoilla, jolloin säätila vaihtelee merkittävästi. Keväällä ilmojen lämmitessä jään kantavuuden varmistamisen tulee olla jatkuvaa toimintaa. Retkiluistelurata tulee sulkea käyttäjiltä siinä vaiheessa, kun jään kantavuus ei enää riitä radan kunnossapitoon käytettävien koneiden painoa. Radan sulkemisesta ja kunnossapidon lopettamisesta tulee ilmoittaa vähintään selvin kyltein radan lähtöpaikalla. Tämän lisäksi asiasta voidaan ilmoittaa esimerkiksi internetissä ja paikallislehdessä.

Retkiluisteluradan kunnossapito

Retkiluisteluradan ylläpitäjän tulee varmistaa, että rata on sen käyttökaudella tasainen ja turvallinen käyttäjille. Esimerkiksi radan varrella olevat railot, pettävät päällyskerrokset ja roskat aiheuttavat vaaroja luistelijoille, joten rata tulee tarkistaa päivittäin ja tehdä siihen tarvittavat auraukset, jäädytykset ja korjaukset. Radan aauraamisessa tulisi käyttää mahdollisimman paljon linkoa, koska auran kanssa koneen paino lisääntyy. Auran käyttöä ei voida yleensä kokonaan välttää, mutta se voidaan pyrkiä minimoimaan. Auraaminen on aloitettava mahdollisimman aikaisin (jään kantavuus huomioiden), jotta rata pysyy hyvässä kunnossa.

Mikäli rataa ei esimerkiksi pahojen sääolosuhteiden takia saada riittävän turvalliseksi, tulee rata sulkea ja informoida harrastajia radan vaarallisuudesta. Aurauksen seurauksena radan vierustoille kertyvät lumikinokset tulee tasoittaa säännöllisesti jään kuormituksen vähentämiseksi.

Retkiluisteluradan rakentamista ja kunnossapitoa suunniteltaessa kannattaa pitää mielessä se, että työntekijöillä on oikeus kieltäytyä työskentelystä luonnonjäällä, mikäli työntekijät arvioivat työskentelyn liian vaaralliseksi!

Lisätietoa

Luonnonjään kantavuus

Työturvallisuuskeskuksen internetsivuilla on tietoa jään kantavuuden laskemisesta.

Sijaitsee internetissä:

http://www.tyoturva.fi/toimialat/metsaala/turvallinen_tyoskentely/puutavaran_kuljetus_jaalla.html

Retkiluistelun turvallisuusohje

Suomen Retkiluistelijat ry:n julkaisema ohje retkiluistelijoiden turvallisuuden varmistamisesta.

Saatavissa internetistä:

<http://www.skrinnari.fi/turvallisuusohje.pdf>

Suomen retkiluistelijat ry:n internetsivut

Sijaitsee internetissä:

<http://www.skrinnari.fi/>

Turvallisuuden varmistamisen tarkistuslista – retkiluisteluradat

Tehtävät ennen retkiluisteluradan avaamista

- Luistelureitit turvallinen suunnittelu (esim. vedenottoputkien ja virtauskohtien kiertäminen)
- Jään riittävän kantavuuden varmistaminen koko suunnitellun reitin varrelta (siten, että jää kestää varmasti radan rakentamiseen käytettävien koneiden painon)
- Reitit merkitseminen (mikäli reitti ei radan jäädytyksen myötä vielä ole yksiselitteinen)
- Tarvittavien varoituskylttien ja infotaulujen pystyttäminen lähtöpaikalle
- Ennen radan avaamista radalle pääsyn estäminen tai ainakin selkeä informointi radan käyttökelvottomuudesta

Tehtävät retkiluisteluradan käyttökaudella

- Jään kantavuuden säännöllinen seuranta (useasta mittauspisteestä eri puolilta rataa)
- Radan auraus ja jäädytys (johon käytettävä kone valitaan jään kantavuuden mukaan)
- Radalle pääsyn estäminen tai ainakin käyttäjien selkeä informointi mikäli rata menee esimerkiksi sääolosuhteiden takia liian huonoon kuntoon
- Radan päivittäinen tarkastaminen (esimerkiksi railojen, roskien ja ilkivallan varalta) ja tarvittavien korjausten tekeminen
- Radan reunoille kertyvien lumikinosten levitys jään kuormituksen vähentämiseksi aina kun se on tarpeellista

Tehtävät retkiluistelukauden päätyttyä

- Käyttäjien informointi retkiluisteluradan kunnossapidon lopettamisesta (kyltit radan lähtöpaikalle ja lisäksi tiedottaminen esimerkiksi internetin ja paikallislehtien/paikallisradion välityksellä)
- Kerätään palautetta radan käyttäjiltä ja kunnossapitäjiltä sekä otetaan se huomioon seuraavan talvikauden suunnittelussa

Palloilukentät

Palloilukenttien turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat kenttien sijoittelu ja kunto sekä maalien, koripallotelineiden ja muiden palloiluvälineiden turvallisuus, sijoittelu, kunto ja säilytys. Kentät tulee sijoitella turvallisesti, suojata tarpeen mukaan ja kenttien kunnossapito tulee hoitaa kentän vaatimalla tavalla. Maalien ja muiden palloiluvälineiden turvallisuuden lisäksi tulee huolehtia, että ne ovat turvallisesti sijoiteltu ja asennettu. Lisäksi on huolehdittava maalien ja muiden välineiden asianmukaisesta ja turvallisesta säilytyksestä. Tarvittaessa on varmistettava, että maalit ja telineet ovat turvallisesti siirrettävissä. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on julkaissut ohjeistusta yleisten pallopelialueiden turvallisuuden varmistamisesta. Tämä ohjeistus kannattaa ehdottomasti käydä läpi tämän tietopaketin lisäksi (katso lisätietolinkit).

Kenttien sijoittelu ja suojaukset

Palloilukentillä tapaturmia voi sattua pelivälineiden osuessa pelaajaan tai pelaajan kompastuessa pelivälineeseen. Erityisesti pesäpallossa pelivälineet voivat aiheuttaa niiden kovuudesta ja suurista lyönti- ja heitonopeuksista johtuen vakaviakin vammoja osuessaan ihmiseen. Pelitilanteessa pelaajille sattuviin tapaturmiin kentän ylläpitäjällä on vähän vaikutusmahdollisuuksia ja parhaiten omaan turvallisuuteensa voivatkin vaikuttaa itse pelaajat. Mikäli samalla kentällä on yhtäaikaaisesti useampia pelialueita tai muita liikuntapaikkoja (kuten esimerkiksi yleisurheilukentällä), pelivälineet voivat aiheuttaa vaaratilanteita myös muille kentän käyttäjille. Muiden kentän käyttäjien lisäksi vaaratilanteita voi aiheutua myös muille kentällä olijolle tai kentän ulkopuoliselle liikenteelle mikäli pelivälineen on mahdollista joutua pelialueen tai kentän ulkopuolelle.

Muille kentän käyttäjille tai kentän ohikulkijoille pelialueen ulkopuolelle joutuneista pelivälineistä aiheutuvia tapaturmia kentän ylläpitäjä voi ennaltaehkäistä suojauksin ja sijoittelun avulla. Palloilukentät olisi hyvä aina aidata. Tarvittaessa myös verkkoja voidaan käyttää suojaamiseen. Esimerkiksi pesäpallon lyöntiharjoituspaikoilla tulee aina olla riittävän korkea verkko ja paikka tulee suunnata siten, ettei sivullisille aiheudu vaaraa. Kenttien sijoittelussa kannattaa pyrkiä siihen, ettei aivan kentän vieressä olisi ohikulkevaa liikennettä. Myös samalla kentällä sijaitsevien peli- tai liikunta-alueiden välille on hyvä jättää turvaetäisyyttä. Pelisuuntien ja maalien sijoittelulla voidaan vaikuttaa siihen, mihin suuntaan pallo todennäköisemmin vierii mennessään pelialueen ulkopuolelle.

Kenttien kunnossapito

Kenttien hyvä kunto on yksi olennaisimmista asioista palloilukenttien turvallisuuden kannalta. Kenttien huollossa tulee huomioida, että kunnossapidon tarve vaihtelee kentän ominaisuuksien, pintamateriaalin, käyttöasteen ja sääolosuhteiden mukaan. Kenttien kunto tulee tarkistaa päivittäin. Kenttien kuntoa tulee lisäksi seurata päivän mittaan erityisesti paljon käytetyillä kentillä, sillä sääolosuhteet saattavat huonontaa kentän kuntoa. Paljon käytetyt kentät vaativat enemmän huoltoa, sillä niillä jo pelkästään kentän runsas käyttö vaikuttaa kentän kuntoon. Säännöllinen huolto on tärkeää, sillä kunnossapidon puutteellisuus tai puuttuminen huonontaa kentän pintaa, vaikeuttaa huoltoa ja voi lyhentää pintamateriaalin käyttöikä.

Pitämällä kentät hyväkuntoisina ja tasaisina voidaan estää esimerkiksi kaatumistapaturmia. Kuoppaisella tai epätasaisella kentällä vaaratilanteita voi aiheutua myös pallon kimmotessa arvaamattomiin suuntiin.

Tapaturmia voi sattua myös, mikäli kentällä on roskia tai sinne kuulumattomia esineitä kuten lasinsirpaleita. Sateella nurmikentät voivat mennä vaarallisen liukkaiksi.

Esimerkiksi hiekkakenttien käyttöominaisuuksiin liittyy ongelmia ja niiden kunnossapito on haastavaa. Hiekkakentillä ongelmia voivat aiheuttaa kentän pölyäminen, pinnan pehmeneminen ja liettyminen, kuivattaminen sekä kentän kovuus. Nämä ovat erityisesti lähiliikuntapaikkojen (ja siten palloilukenttien harrastekäyttäjien) ongelmia, koska ne ovat yleensä juuri hiekkakenttiä. Hiekkakenttä voidaan muuttaa hiekkatekonurmeksi, jolla on paremmat käyttöominaisuudet. Hiekkakenttien ylläpitoon ja parantamiseen on kuitenkin haettu myös edullisempia vaihtoehtoja (ks. Ramboll 2008).

Myös tekonurmikenttä tarvitsee säännöllistä huoltoa. Hyvällä huollolla voidaan pidentää nurmen käyttöikää. Tekonurmen kunnossapidossa kannattaa noudattaa toimittajan ohjeita. Tarkempia tekonurmen hoito-ohjeita on koottu myös erilliseen tekonurmioppaaseen (katso lisätietolinkit).

Mikäli kenttä menee esimerkiksi sääolosuhteiden takia vaaralliseen kuntoon, ovat kentät tarvittaessa suljettava. Käyttäjia tulee informoida kenttien sulkemisesta esimerkiksi internetissä, mutta myös kentille tulee joka tapauksessa laittaa selkeät varoituskyltit. Myös kenttien kunnossapito on hyvä tehdä suljetulla kentällä, sillä esimerkiksi kunnossapitokalusto voi aiheuttaa tapaturmariskin, mikäli kentän käyttäjät ovat samaan aikaan kentällä. Kunnossapitotoimenpiteet voivat myös nostattaa pölyä ja höyryä (kumirouhekentät).

Mikäli sadevesikaivoja avataan kenttien kunnossapidon yhteydessä tai muusta syystä, tulee ne myös sulkea. Avatut sadevesikaivot tulee suojata.

Maalien sekä oheisvälineiden hyväkuntoisuus ja säilyttäminen

Jo hankintoja tehtäessä on hyvä varmistua, että välineet ovat vaatimusten mukaisia. Maalien, verkkojen, suojaverkkojen- ja aitojen sekä muiden oheisvälineiden kunto tulee tarkistaa ennen kauden alkua ja säännöllisesti kauden aikana. Välineitä tarkastettaessa on huomioitava valmistajien ohjeet. Rikkinäisten välineiden tilalle tulee tarvittaessa hankkia uudet. Vaaratilanteita voi syntyä, mikäli verkot ovat haurastuneet tai niissä on reikiä, joista pallot pääsevät läpi. Jalkapallomaalien (ja koripallotelineiden) kaatumiset voivat aiheuttaa vakaviakin tapaturmia.

Jalkapallomaalit ja koripallotelineet tulee asentaa turvallisesti ja kiinnittää hyvin kaatumisen estämiseksi. Sellaisilla paikoilla, joista maaleja ei ole tarpeen siirrellä, on hyvä käyttää ensisijaisesti kiinnitettäväksi tarkoitettuja maaleja. Myös liikuteltavat maalit on hyvä kiinnittää paikoilleen tai tukea vastapainoilla, jos niitä ei ole tarpeen siirtää kauden aikana. Mikäli maaleja siirrellään, on huolehdittava että se voidaan tehdä turvallisesti. Erikseen voidaan sopia kuka maaleja voi siirtää.

Palloiluvälineet tulee säilyttää asianmukaisessa paikassa. Turvallisesta säilytyksestä tulee huolehtia erityisesti, mikäli maaleja tai muita palloiluvälineitä säilytetään pitkiä aikoja valvomattomilla kentillä. Kaatumisen estämiseksi jalkapallomaalit tulee säilyttää tasaisella alustalla. Maalit voidaan myös sijoittaa vastakkain ja lukita toisiinsa.

Ohjeistus ja kenttien valvonta

Viikkaimmille ja suurimmille kentille kannattaa järjestää kentän käyttöajan paikalla oleva kentänhoitaja. Tällöin voidaan varmistaa kenttien jatkuva hyväkuntoisuus ja estää myös päivän aikana tehtävää ilkkivaltaa.

Kentänhoitajien tulee olla ensiapukoulutettuja ja heidät tulee opastaa oikeaan toimintaan tapaturmatilanteissa tai muissa poikkeustilanteissa kuten esimerkiksi väkivallan uhkatilanteissa. Kentän käyttäjien riittävästä ohjeistuksesta ja opastuksesta on huolehdittava. Lisäksi jokaisella kentällä olisi hyvä olla infotaulu, johon on merkitty kentän huollosta vastaavan yhteystiedot sekä hälytysohjeet.

Ilkivalta

Ilkivaltaa voi esiintyä erityisesti vähemmän käytetyillä, valvomattomilla kentillä tai valvomattomaan aikaan. Ilkivaltaan kannattaa varautua erityisesti sellaisilla alueilla, joissa se on todennäköistä ja aiheuttaa merkittäviä ongelmia tai kustannuksia. Ilkivallan torjunnassa on hyvä huomioida myös ilkivallan todennäköinen esiintymisajankohta. Ilkivaltaa voidaan ehkäistä vaikeuttamalla pääsyä kenttäalueille ja muihin tiloihin esimerkiksi aitaamalla ja lukitsemalla alueita ja kiinnittämällä irtaimisto tai säilyttämällä se lukkojen takana. Esimerkiksi lukitsemalla maalit vastakkain voidaan estää maalien kaatumisen lisäksi niiden luvaton käyttö ja liikuttelu paikasta toiseen. Ikkunoiden hajottamista voidaan vähentää asentamalla pleksi-ikkunat tavallisten ikkunoiden tilalle. Ilkivaltaa voi vähentää ja tekijöiden tunnistamista edesauttaa myös kameravalvonta tai ajoittainen kohdennettu vartijan käyttö. Ohikulkijoiden ilmoittamista ilkivallasta voidaan edesauttaa, kun kentän yhteydessä on infotaulu, josta löytyy kentänhoitajan yhteystiedot.

Lisätietoa

Yleisten pallopelialueiden turvallisuuden varmistaminen

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston on julkaissut ohjeistusta yleisten pallopelialueiden turvallisuuden varmistamisesta. Ohjeistuksen lisäksi virasto on julkaissut pallopelialueiden turvallisuuden tarkistuslistan. Sekä ohjeistus että tarkistuslista on luettavissa internetistä:

www.tukes.fi -> kuluttajille -> palvelujen turvallisuusvaatimuksia -> yleiset pallopelialueet

Tekonurmiopas

Saatavissa internetistä:

http://www.palloliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/186456/file/Tekonurmiopas.pdf

Jalkapallonurmikenttien hoito-ohje

Saatavissa internetistä:

http://www.palloliitto.fi/seura/olosuhteet2/jalkapallonurmet/jalkapallonurmikenttien_hoito-oh/

Jalkapallokenttien rajamerkinnot ja turvaetäisyydet

Saatavissa internetistä:

http://www.palloliitto.fi/seura/olosuhteet2/jalkapallokenttien_rajamerkinnot/

Jorma Skyttä ym.: Urheilukenttien suunnittelu- ja rakentamisopas (2002).

Oppaassa käydään yksityiskohtaisesti läpi urheilukentän suunnittelu- ja rakentamisprosessit. Opas sisältää mm. kentän uudisrakentamista ja peruskorjausta varten tehtävät tutkimukset, urheilukentän mitoituksen, rakenteet, päällysteet, kentän tekniikan sekä katsomo- ja huoltotilat.

Ramboll: Hiekkakenttien ylläpitäjän ja perusparantajan opas (2008)

Saatavissa internetistä:

http://www.ramboll.fi/fi/palvelut/infra_ja_liikenne/geotekniikka/~media/24DFA02FC3614DEE9AB891D128EB55C3.ashx

SFS-EN 1270. 2006. Pelikenttävarusteet. Koripallovälineet. Toiminnalliset ja turvallisuusvaatimukset, testausmenetelmät.

SFS-EN 748 + AC. 2005. Pelikenttävarusteet. Jalkapallomaalit. Toiminta- ja turvallisuusvaatimukset sekä testimenetelmät.

Suomen palloliitto

Sivut internetissä:

<http://www.palloliitto.fi/>

Turvallisuuden varmistamisen tarkistuslista – palloilukentät

Tehtävät ennen palloilukenttien avaamista

- Kentät aidataan ja sijoitellaan mahdollisimman turvallisesti (sitien että esimerkiksi pallon lentämisestä ei aiheudu vaaraa ohikulkijoille tai muille kentän käyttäjille)
- Kenttien, välineiden (maalit, verkot jne.) ja suojausten kunto tarkistetaan talven jäljiltä
- Tarvittaessa kentät kunnostetaan ja tehdään korjauksia tai uusia hankintoja huonokuntoisten kenttävarusteiden tilalle
- Varmistetaan kentän kunnossapitokaluston toimintakunto
- Suunnitellaan tulevan käyttökauden osalta kenttien valvonta ja kunnossapito kenttien ominaisuudet ja pintamateriaalit huomioiden
- Varmistetaan kentänhoitajien ensiapukoulutusten voimassaolo ja tarvittaessa lähetetään heitä päivityskoulutukseen
- Varmistetaan, että kentänhoitajat osaavat toimia poikkeustilanteissa (esimerkiksi vakavan tapaturman sattuessa)
- Kentänhoitajien kopeissa olevien ensiapukaappien sisältö käydään läpi ja täydennetään tarvittaessa

Tehtävät kenttien käyttökaudella

- Huolehditaan palloilukenttien käyttäjien riittävästä ohjeistuksesta ja opastuksesta
- Kenttien, välineiden ja suojausten kunto tarkistetaan päivittäin ja tehdään tarvittavia korjauksia
- Kenttien kuntoa seurataan päivän mittaan (kunnossapidon tarve vaihtelee kentän ominaisuuksien ja käytön mukaan, lisäksi sääolosuhteet saattavat huonontaa kentän kuntoa)
- Kenttien kunnostus tehdään aina tyhjällä kentällä (tarvittaessa palloilijat ohjataan turvalliseen paikkaan kunnostuksen ajaksi)
- Kenttien käyttäjiä informoidaan aina huonoista kenttäolosuhteista ja tarvittaessa kentät suljetaan (varoituskyltit kentille, tiedote internetin kautta)
- Huolehditaan maalien ja telien turvallisesta sijoittelusta, kiinnityksistä ja säilytyksestä (sitien, että kaatuminen, luvaton käyttö ja asiaton liikuttelu voidaan estää)
- Mikäli maaleja ja telineitä on tarpeen siirtää, huolehditaan, että se voidaan tehdä turvallisesti
- Ilkivallan tekemistä pyritään vaikeuttamaan käytettävissä olevilla keinoilla (kenttäalueille pääsyn vaikeuttaminen, pukukoppien lukitseminen, kameravalvonta jne.)

Tehtävät kauden päätyttyä

- Varastoidaan kenttävarusteet turvallisesti ja sellaisessa paikassa, etteivät ne pääse kaatumaan tai haurastumaan esimerkiksi sääolosuhteiden takia
- Kerätään palautetta kentänhoitajilta ja käyttäjiltä ja otetaan se huomioon seuraavan kauden suunnittelussa

Hiihtoladut ja lenkkipolut

Hiihtolajien ja lenkkipolkujen riskit liittyvät pääosin reitin turvallisuuteen ja ladun/polun kuntoon. Latujen/polkujen turvallisuuden varmistamisessa tärkeimpiä asioita ovat reittien turvallinen suunnittelu, harrastajien riittävä opastaminen (varoitukset, säännöt, rataprofiili) ja latujen/polkujen säännöllinen kunnossapito. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on julkaissut tarkistuslistan hiihtolajien turvallisuuden varmistamisesta. Tämä kannattaa ehdottomasti läpi tämän tietopaketin lisäksi (katso lisätietolinkit).

Latureittien ja lenkkipolkujen suunnittelu

On hyvin yleistä, että kesäkaudella lenkkipolkuina käytettäviä reittejä ja maapohjaa käytetään talvella latupohjana. Lenkkipolkuihin ja latuihin liittyvät turvallisuusnäkökohdat ovat hyvin samankaltaisia.

Hiihtolajia ja lenkkipolkuja käyttävät sekä tavalliset ulkoilijat että urheilua vakavammin harrastavat henkilöt. Mahdollisuuksien mukaan käyttäjille tulee siten reitittää fyysiseltä rasittavuudeltaan erilaisia reittejä. Reitit tulee luokitella rataprofiilien (reitin korkeuserot) mukaan kolmeen vaativuusluokkaan (helppo, keskivaikea ja vaikea). Vaikka reitin pituus ei vaikutakaan vaativuusluokkaan, on käyttäjille mahdollisuuksien mukaan hyvä tarjota myös eripituisia reittejä. Reitit tulee mahdollisuuksien mukaan suunnitella rengasmaisiksi eli siten, että käyttäjät palautuvat lähtöpaikalle kierroksen tehtyänsä. Reittien varrelle on hyvä rakentaa levähdyspenkkejä. Levähdyspaikkoina voidaan käyttää vahvarakenteisia penkkejä, joissa on selkänoja ja jotka sijoitetaan levennyksen avulla pois kulkureitiltä. Hiihdolle ja talven muille ulkoiluharrastuksille (kävely, koirien ulkoiluttaminen, vetokoiraharrastukset) tulee suunnitella eri reitit.

Reittien suunnittelussa harrastajien turvallisuus tulee olla ensisijainen asia. Latua/polkuja ei saa reitittää kulkemaan junaradan yli ja myös autoteiden ylitykset tulee minimoida. Mikäli autoteiden ylityksiä ei voida kokonaan välttää, tulee ensisijaisesti miettiä yli- tai alikulun rakentamista. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulee risteyskohdassa olla vähintään hyvä näkyvyys molempiin suuntiin. Reitit tulee kulkea 50 - 100 metriä tien suuntaisesti ennen ylityskohtaa. Reitittämistä heikosti kantavien alueiden päälle kuten esimerkiksi soille tulee välttää, koska etenkin latujen kunnossapidon kannalta suopohja ei yleensä ole riittävän turvallinen tai vaatii ainakin erityistoimenpiteitä. Latupohjan/lenkkipolun kestävyys kannalta on tärkeää, että satava tai muualta valuva vesi johdetaan esimerkiksi pinnan muotoilulla ja sivuoijilla pois reitiltä. Liian jyrkkiä laskuja tulee harrastajille tarkoitettuilla hiihtoreiteillä välttää eikä laskujen alapäässä saa olla tiukkoja kaarteita, autotien ylityspaikkaa tai kuntoreittien risteystä.

Perinteisen tyylin ladun leveyden tulee olla vähintään 3 metriä ja vapaan tyylin ladun leveyden vähintään 4 metriä. Perinteisen tyylin latu-urien välin tulee olla 17–30 cm ja urien syvyys 2–5 cm. Perinteinen latu kannattaa sijoittaa hiihtosuuntaan nähden latuväylän oikeaan reunaan ja vapaan tyyliin tasainen alue joko latuväylän vasempaan reunaan tai keskelle (mikäli latuväylällä on perinteinen latu molempiin suuntiin eli molemmissa reunoissa). Vilkkaiden lenkkipolkujen leveyden tulee olla vähintään 3,5 metriä.

Latujen/polkujen vierustat tulee raivata poistamalla puusto, pensaikko, häiritsevät oksat, kivet ja kannot. Esimerkiksi liian lähellä latua olevat puun oksat aiheuttavat riskejä hiihtäjille (oksan osuminen hiihtäjään tai hiihtäjän/sauvan takertuminen oksaan), roskaavat latua (oksista tippuvat havunneulaset) ja voivat myös heikentää ladun valaistusta. Etenkin jyrkissä kaarteissa raivaaminen lisää tarvittavaa näkyvyyttä eteenpäin

ladulle. Raivattavan suoja-alueen vähimmäisleveyden tulisi olla 1,5 metriä. Kuntolatujen jyrkkien laskujen ja niitä seuraavien ulkokaarteiden kohdilla suoja-alue tulisi leventää 3–5 metriin.

Eryteisesti latujen kunnossapidon takia tulee varmistaa myös riittävä vapaa korkeus koko latureitin matkalta. Tyypillisesti latukoneet tarvitsevat 2,5 metrin korkuisen vapaan tilan.

Säännöt, opasteet ja viitoitus

Hiihtäjiä ja lenkkeilijöitä tulee opastaa ja varoittaa infotaulujen, opasteiden ja varoituskylttien avulla tarpeen mukaan sekä reitin lähtöpaikalla että reitin varrella.

Latujen ja lenkkipolkujen käyttämiseen tulee laatia säännöt, jotka on laitettava näkyville jokaisen reitin lähtöpaikalle. Suomen latu on laatinut latusäännöt, joita voidaan soveltaa sellaisenaan kunnissa (katso lisätietolinkit). Ainakin kävely laduilla tulee olla ehdottomasti kielletty. Latu-uralla kävely heikentää ladun kuntoa ja aiheuttaa hiihtäjän ja kävelijän välisen törmäysvaaran. Myös koirien ulkoiluttaminen hiihtoladulla tulee olla lähtökohtaisesti kiellettyä. Lenkkipolkujen reittejä suunniteltaessa tulee miettiä soveltuvatko ne myös muiden kuin lenkkeilijöiden (esimerkiksi rullaluistelijat, pyöräilijät ja ratsastajat) käytettäväksi. Eri lajien harrastajille tulee lähtökohtaisesti suunnitella eri reitit tai ainakin erottaa lajit selkeästi eri puolille lenkkipolkua. Hiihtoladuilla ei yleensä kannata sallia muiden lajien kuin hiihdon harrastamista (ei esimerkiksi lenkkeilyä tai moottorikelkkailua).

Sääntöjen lisäksi lähtöpaikoilla tulee olla harrastajien näkyvillä muun muassa reittikartat, tieto reittien vaikeustasosta (rataprofiili) ja ratojen ylläpitäjän yhteystiedot. Reitin varrella käyttäjiä tulee varoittaa muun muassa teiden ylityksistä, tunneleista, laturisteyksistä ja jyrkistä kaarteista. Opasteina ja varoituskyltteinä tulee käyttää standardin ”SFS 4424 Ulkoilun ja liikunnan merkit” mukaisia merkkejä. Reitin varsille laitettavien opasteiden lisäksi tulee huolehtia myös tarvittavista liikennemerkeistä. Esimerkiksi ladun ylittäessä autotien tulee tielle laittaa (molempiin suuntiin) varoitusmerkki hiihtoladusta 150-200 metriä ennen ladun ylityskohtaa.

Latujen ja lenkkipolkujen kunnossapito

Latujen hyvästä kunnosta tulee huolehtia päivittäin hiihtokauden aikana. Sekä perinteisen että vapaan tyylin ladut tulee tasoittaa (tampata tai aurata satanut lumi) ja poistaa vaaraa aiheuttavat roskat, oksat, havut yms. ladulta. Kunnossapitoon käytettävät koneet voivat aiheuttaa vaaraa mikäli laduilla on hiihtäjiä samaan aikaan kunnossapidon kanssa. Latureitti kannattaa mahdollisuuksien mukaan sulkea harrastajilta kunnossapidon ajaksi. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulee hiihtäjien turvallisuus varmistaa muulla tavoin. Muita keinoja ovat esimerkiksi hiihtäjien informointi käynnissä olevasta kunnossapitotyöstä, alhainen ajonopeus ja koneen näkyvyyden (keltaiset työvalot) tai kuuluvuuden (piippaus tai muu varoitusääni) varmistaminen. Myös kelkoissa on hyvä olla varoitusvilkut silloin kun niillä tehdään latutöitä.

Lenkkipolkujen osalta kunnossapidon ei tarvitse olla yhtä tiivistä kuin hiihtolatujen osalta. Polut kannattaa kuitenkin käydä säännöllisesti läpi ja tehdä tarvittavat korjaukset. Säännölliseen kunnossapitoon kuuluvat ainakin roskien siivoaminen, kuoppien ja muiden epätasaisuuksien tasoittaminen, kivien ja juurakoiden poistaminen sekä valaistuksen kunnan ja toiminnan tarkistaminen.

Lisätietoa

Anne Rautiainen: Kuntoreitti – opas kuntoreittien suunnittelijoille, rakentajille ja hoitajille (2003)

Kirja on käytännön opas kuntoreittien suunnittelijoille, rakentajille ja ylläpitäjille. Siinä annetaan ohjeistusta muun muassa reittien mitoitukseen, päällystemateriaalien valintaan ja kunnossapitoon. Oppaassa on selvitetty myös reittien ylläpitäjien vastuut ja velvollisuudet.

Maastohiihtolajien turvallisuuden tarkistuslista (2006)

Kuluttajaviraston maastohiihtolajien valtakunnallista valvontaprojektia varten laatima tarkistuslista maastohiihtolajien turvallisuudesta.

Saatavissa internetistä:

www.tukes.fi -> kuluttajille -> palvelujen turvallisuusvaatimuksia -> maastohiihto

Latusäännöt

Suomen Ladun julkaisemat yleiset latusäännöt Suomessa.

Saatavissa internetistä:

www.suomenlatu.fi -> talvilajit -> hiihto -> harrastuspaikat -> latusäännöt

Ulkoilureittien luokitusohje

Suomen Ladun julkaisema ohjeistus ulkoilureittien vaativuusluokittelun tekemiseen.

Saatavissa internetistä -> Googleen hakusanaksi -> ulkoilureittien luokitusohje

Turvallisuuden varmistamisen tarkistuslista – hiihtoladut (1/2)

Tehtävät ennen hiihtoladujen avaamista

Latureittien turvallinen suunnittelu, jossa huomioituna ainakin seuraavat asiat

- Jyrkät laskut (ei tiukkoja kaarteita laskun jälkeen, ei tien ylitystä laskun yhteydessä)
- Teiden ylitysten minimointi
- Koko reitin mittainen raivaaminen siten, että latujen vierustoille jää riittävä suoja-alue (ei puita, oksia, kiviä, kantoja tms. ladun välittömässä läheisyydessä)
- Latupohjan kantavuuden varmistaminen koko reitin matkalta (siten, että se kestää myös kunnostamiseen käytettyjen ajoneuvojen painon)
- Latu on riittävän hyvin valaistu koko reitin matkalta, mikäli latu on tarkoitettu myös pimeään aikaan käytettäväksi

Hiihtäjiä informoidaan reittien lähtöpisteillä olevilla infotauluilla ainakin seuraavista asioista

- Latureittien vaikeustasosta (helppo, keskivaikea, vaikea)
- Hiihtosuunnasta
- Onko reitin latu tehty perinteiselle tyylille vai/ja luisteluhiihdolle
- Onko latureitti valaistu ja jos on niin milloin valaistus syttyy ja sammuu
- Onko latureitillä kävely kielletty
- Onko latureitillä koirien ulkoiluttaminen kielletty
- Ladun ylläpitäjän yhteystiedot
- Muista latusäännöistä
- Latureiteista (reittikartat) ja niiden pituuksista

Hiihtäjiä varoitetaan reitin varrella riittävän ajoissa standardin SFS 4424 mukaisilla varoitusmerkeillä ainakin seuraavista asioista

- vauhdikkaasta laskusta
- laturisteyksestä tai ladun haarautumisesta
- jyrkästä kaarteesta
- tunnelista
- tien ylityksestä
- ladun siirtymisestä jään päälle
- muusta vaaraa aiheuttavasta asiasta

Turvallisuuden varmistamisen tarkistuslista – hiihtoladut (2/2)

Tehtävät hiihtoladujen käyttökaudella

- Latujen säännöllinen kunnossapito
- Käyttäjien informointi ja latujen merkitseminen latujen kunnossapidon aikana
- Turvallisuuden varmistaminen latujen kunnossapidon aikana (miehellään ei koneita ja hiihtäjiä samaan aikaan ladulle)
- Latujen ja opastetaulujen/varoituserkkien kunnan säännöllinen tarkastaminen
- Ilkivallan tekemistä pyritään vaikeuttamaan käytettävissä olevilla keinoilla (valvonta)
- Käyttäjien informointi huonokuntoisista latureiteistä (esim. sääolosuhteiden johdosta)
- Valvotaan latusääntöjen noudattamista ja puututaan tarvittaessa sääntöjen vastaiseen toimintaan

Tehtävät hiihtokauden päätyttyä

- Käyttäjien informointi latujen kunnossapidon lopettamisesta
- Varoituskylttien ja opastetaulujen päivittäminen kesäkaudelle (mikäli ladut toimivat esim. lenkkipolkuina kesäaikaan)
- Kerätään palautetta latujen käyttäjiltä ja kunnossapitäjiltä sekä otetaan se huomioon seuraavan talvikauden suunnittelussa

Turvallisuuden varmistamisen tarkistuslista - lenkkipolut

Tehtävät lenkkikauden alussa

- Reittipohjan tasaus
- Päällysteiden lisäys
- Ojien, siltojen ja rumpujen kunnostus
- Taukopaikkojen ja kuntotelineiden kesäuntoon laittaminen
- Valaistuksen kunnostaminen
- Uudelleen reitittäminen tai vanhojen reittien hyväksyminen
- Lenkkipolun riittävän leveyden (yleensä vähintään 3,5 metriä) varmistaminen
- Lenkkipolkua ympäröivän suoja-alueen (1,5 metriä) varmistaminen

Lenkkeilijöitä informoidaan reittien lähtöpisteillä olevilla infotauluilla ainakin seuraavista asioista

- Reittien vaativuudesta (helppo, keskivaikea, vaikea)
- Saako reitillä harrastaa muuta kuin lenkkeilyä (esim. rullaluistelu, pyöräily)
- Saako reittiä käyttää koirien ulkoiluttamiseen
- Reittien pituuksista

Tehtävät lenkkipolkujen käyttökaudella

- Reittien raivaus/vesaus aina tarvittaessa
- Reittipohjan tasaus ja päällysteen lisäys aina tarvittaessa
- Reitin säännöllinen tarkastaminen (pinnan kunto, reitin esteettömyys, taukopaikkojen ja valaistuksen kunto jne.)
- Ilkivallan tekemistä pyritään vaikeuttamaan käytettävissä olevilla keinoilla (valvonta)

Tehtävät lenkkikauden päättyttyä

- Varoituskylttien ja opastetaulujen päivittäminen talvikaudelle (mikäli lenkkipolut toimivat esim. hiihtolatuina talviaikaan)
- Talvella vaarallisten tai käyttökelvottomien kuntotelineiden siirtäminen varastoon talven ajaksi

Muiden ulkoliikuntapaikkojen turvallisuuteen liittyviä tietolähteitä

Hyppyrimäet

Puijon hyppyrimäkien käyttöopas

Mika Petjalan tekemään opinnäytetyöhön on koottu hyppyrimäkien ylläpitoon ja turvallisuuden varmistamiseen liittyvät perustiedot.

Saatavissa internetistä:

<https://publications.theseus.fi/handle/10024/22341>

Laskettelurinteet

Kuluttajaviraston ohjeet laskettelupalveluiden turvallisuuden edistämiseksi (2006)

Kuluttajaviraston määrittämät laskettelupalveluiden käyttämisen turvallisuutta koskevat vähimmäisvaatimukset.

Saatavissa internetistä:

www.tukes.fi -> kuluttajille -> palvelujen turvallisuusvaatimuksia -> laskettelupalvelut

Rinneturvallisuusohjeet

Suomen Hiihtokeskusyhdistyksen ylläpitämältä sivustolta löytyy muun muassa laskettelupalveluiden rinesäännöt Suomessa. Sivustolta löytyy tietoa myös laskettelurinteiden opasteista ja ohjeita erilaisten rinnehissien käyttämiseen.

Saatavissa internetistä:

<http://www.ski.fi/rinneturvallisuus>

Hiihtohissien evakuointiin varautuminen

Kuluttajaviraston laatimat ohjeet siitä miten laskettelupalveluja tarjoavan toimijan tulee varautua hiihtohissien evakuointitilanteeseen.

Saatavissa internetistä:

http://www.tukes.fi/Tiedostot/Tuoteturva/Kuluttajavirasto/Hiihtohissien_evakuointi.pdf

Melonta- ja koskenlaskupaikat

Melonnin turvallisuusohje (2002)

Melontaturvallisuuden neuvottelukunnan antama ohjeistus melonnan turvallisuudesta.

Saatavissa internetistä:

http://www.kanoottiliitto.fi/turvallisuus/melonnan_turvallisuusohje/

Koskenlaskun turvallisuusohje (2008)

Suomen Melonta- ja Koskenlaskuyrittäjät ry:n antama ohjeistus koskenlaskun turvallisuudesta.

<http://www.tukes.fi/Tiedostot/Tuoteturva/Kuluttajavirasto/koskenlaskuohje.pdf>

Suomen Kanoottiliiton internetsivut

Sijaitsee internetissä:

http://www.kanoottiliitto.fi/_materiaalisalkku/turvallisuus/

Ratsastuspalvelut

Kuluttajaviraston ohjeet ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi (2004)

Kuluttajaviraston määrittämät ratsastuspalveluiden turvallisuutta koskevat vähimmäisvaatimukset.

Saatavissa internetistä:

www.tukes.fi -> kuluttajille -> palvelujen turvallisuusvaatimuksia -> ratsastus

Uintipaikat

Turvallinen talviuintipaikka

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston ohjeistusta siitä minkälainen on turvallinen talviuintipaikka.

Saatavissa internetistä:

www.tukes.fi -> kuluttajille -> palvelujen turvallisuusvaatimuksia -> talviuintipaikat

Turvallisuusvinkkejä avantouimareille

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston ohjeita avantouimareille.

Saatavissa internetistä:

<http://www.tukes.fi/fi/Kuluttajille/Vapaa-aika/Avantouinti/>

Talviuintipaikan veden valvonta

Valviran laatima ohje siitä miten talviuintiin tarkoitettua uimavettä tulee valvoa.

Saatavissa internetistä -> Googleen hakusanaksi -> talviuintipaikan veden valvonta

Uimarannan turvallisuuden tarkastuslista

Kuluttajaviraston laatima tarkastuslista uimarantojen turvallisuuteen liittyvistä asioista.

Saatavissa internetistä:

http://www.tukes.fi/Tiedostot/Tuoteturva/Kuluttajavirasto/080228_%20uimarannat_tarkastuslista.doc

Uimarantojen riskinarviointilomake

Saatavissa internetistä:

http://www.suh.fi/materiaalisalkku/rakentaminen_ja_tekniikka/uimarantojen_riskinarviointi/

Koskiuinnin turvallisuusohje (2008)

Suomen Melonta- ja Koskenlaskuyrittäjät ry:n ja Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton antama ohjeistus koskiuinnin turvallisuudesta.

Saatavissa internetistä:

<http://www.tukes.fi/Tiedostot/Tuoteturva/Kuluttajavirasto/koskiuinti.pdf>

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton internetsivut

Sijaitsee internetissä:

<http://www.suh.fi/>

Yleistä tietoa ulkoliikuntapaikkojen turvallisuudesta

Kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011)

Merkittävin liikuntapalveluja tarjoavia tahoja koskeva laki palvelujen turvallisuudesta.

Laki luettavissa kokonaisuudessaan internetistä:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110920>

Julkisten liikuntapaikkojen liikuntavälineet, yleiset vaatimukset, turvallisuusvaatimukset ja testausmenetelmät SFS-EN 15312 + A1 (2010)

Suomalaiseksi standardiksi vahvistettu eurooppalainen standardi julkisten liikuntavälineiden vaatimuksista. Standardia sovelletaan niihin asennettuihin julkisiin liikuntavälineisiin, jotka liittyvät sulkapallon, koripallon, jalkapallon, käsipallon, jääkiekon, pöytätenniksen, tenniksen ja lentopallon pelaamiseen.

Ulkoilun ja liikunnan merkit SFS 4424 (2010)

Standardi Suomessa ulkoilun ja liikunnan yhteyteen tarkoitettujen merkkien muotoilusta ja käytöstä. Standardi sisältää kuvat noin 300:sta liikunta- ja ulkoilupaikoille tarkoitetuista opastus- ja varoitusmerkeistä.

Lähiliikuntapaikan suunnittelu (2005)

Anne Huttusen opinnäytetyöhön on koottu tietopaketti lähiliikuntapaikkojen suunnittelusta. Työ sisältää myös case-tapauksena Lauttasaaren Nuori-Suomi –puiston suunnitteluprosessin.

Saatavissa internetistä:

http://www.lahiliikuntapaikat.fi/files/lahiliikuntapaikat/Liitetiedostot/Lahiliikuntapaikan_suunnittelu_Huttunen.pdf

Turvallisuusasiakirja

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston antamaa ohjeistusta palvelun tarjoajan velvollisuudesta laatia turvallisuusasiakirja. Sivulta löytyy myös linkki Kuluttajaviraston laatimaan malliin turvallisuusasiakirjan sisältämistä asioista.

Sijaitsee internetissä:

www.tukes.fi -> palveluiden turvallisuusvaatimuksia -> ohje turvallisuusasiakirjan laatimiseksi

Palveluntarjoajan velvollisuudet

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tekemä yhteenveto palveluntarjoajan olennaisimmista velvollisuuksista.

Saatavissa internetistä:

www.tukes.fi -> palveluiden turvallisuusvaatimuksia -> palveluntarjoajan velvollisuudet

Suomen Latu ry:n internetsivut

Sijaitsee internetissä:

www.suomenlatu.fi

OKM liikuntapaikkajulkaisut

Lista Rakennustieto Oy:n yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa julkaisemista liikuntapaikkarakentamista käsittelevistä kirjoista.

Lista internetissä:

<http://www.rakennustieto.fi/index/tietopalvelut/kirjat/kirjatuotanto/opmluikuntapaikkajulkaisut.html.stx>

Muita tietolähteitä

Kameravalvontaopas (2010)

Turva-alan yrittäjät ry:n julkaisema opas kameravalvonnasta. Oppaassa selvitetään kameravalvontajärjestelmien hankintaan, käyttöön ja ylläpitoon liittyviä keskeisiä asioita.

Saatavissa internetistä:

http://www.turva-alanyrittajat.fi/doc/kameravalvonta/KAMERAVALVONTAOPAS_2010.pdf

Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010

Suomen Kuntoliikuntaliitto on julkaissut raportteja kansallisen liikuntatutkimuksen 2009-2010 tuloksista. Raportit antavat tietoa suomalaisten liikunta-, kuntoilu- ja urheiluharrastuksista.

Raportit saatavissa internetistä:

<http://www.slu.fi/liikuntapolitiikka/liikuntatutkimus2/>

Iloa lähiliikunnasta (2006)

Oulun lääninhallituksen raportti lähiliikuntaprojektista. Raporttiin on koottu paljon lähiliikuntapaikkojen suunnitteluun liittyvää asiaa.

Saatavissa internetistä:

[http://www.poliisi.fi/lh/biblio.nsf/B08BC22637762425C225718E00378294/\\$file/Julkaistu_110.pdf](http://www.poliisi.fi/lh/biblio.nsf/B08BC22637762425C225718E00378294/$file/Julkaistu_110.pdf)

Suomalaiset tapaturmien uhreina 2009 – kansallisen uhritutkimuksen tuloksia

Kansallisen uhritutkimuksen 2009 yhteenvetoraportissa on tietoa muun muassa suomalaisille sattuvista liikuntatapaturmista.

Saatavissa internetistä:

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/509a0a2b-aa80-452f-9642-8d2581848f55>